

Име и презиме, односно назив организације и институције : Партнери за демократске промене Србија (Партнери Србија)

Контакт телефон: (+381 11) 32 31 551

Е-пошта: office@partners-serbia.org

Назив закона на који упућујете предлоге, примедбе и сугестије: Нацрт закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку

Датум: 31. 10. 2024. године

1. Општи коментари и сугестије у односу на Нацрт закона као целину

Пре свега указујемо на неадекватно и закаснело укључивање јавности у процес измена и допуна Кривичног Законика и Законика о кривичном поступку. Процес измена и допуна Кривичног законика и Законика о кривичном поступку није омогућио адекватно учешће јавности. Ране јавне консултације нису спроведене у складу са законским оквиром који се односи на процесе креирања јавних политика. Изостало је објављивање полазних основа измена прописа са другом пропратном документацијом попут решења о формирању радне групе/а за измене ова два прописа. На овај начин омогућило би се учешће јавности у раној фази израде измена ових прописа, те омогућило креирање квалитетних и одрживих решења. Затим, минимални рок јавне расправе од свега месец дана, није сразмеран обиму и значају предложених измена које значајно утичу на основна људска права и кривичноправни систем Србије. Радна група Националног конвента о Европској унији (НКЕУ) за поглавље 23, чија су Партнери Србија чланица, указивала је годинама на недовољну транспарентност овог процеса. НКЕУ је у саопштењу од 09. октобра 2024. последњи пут апеловала на предлагача измена ових закона да продужи период јавне расправе указујући да је јавност добила ограничену прилику за учешће у расправи о изменама закона које су припремане више од три године, за које се јавна расправа спроводи паралелно уз друге правосудне законе. Стога и на овом месту понављамо да овакво поступање Министарства правде угрожава основна људска права и успорава напредак у поглављу 23, који је од суштинског значаја за процес приступа Европској унији.

Предлози Партнера Србија у контексту процеса измена Кривичног законика односе се на:

- Унапређење текста Нацрта закона о изменама и допунама Кривичног законика, у деловима у којима је препознато могуће даље задирање или ограничавање права и слобода грађана;
- Указивање на одредбе важећег КЗ-а чије измене нису предвиђене Нацртом, а за које сматрамо да су неопходне зарад остварења сврхе кривичног гоњења уз адекватну заштиту права грађана,
- Предлог нових одредби, укључујући и нова кривична дела.

Такође, указујемо на потребу усклађивања Кривичног законика са Законом о заштити података о личности (у даљем тексту ЗЗПЛ) како би се обезбедила правна сигурност и прецизност у области заштите података о личности, те испуниле обавезе прописане чл. 100 ЗЗПЛ, као и Акционим планом за поглавље 23. Конкретни предлози за усклађивање прописа дати су у засебном документу, тј. Обрасцу.

Коначно, указујемо и на неке позитивне предлоге Нацрта.

Тако, у члану 163 ЗКП је уведено да судија за претходни поступа обавештава лице према којем је била спроведена посебна доказна радња да је донето решење о уништавању материјала које је прикупљено, а које јавно тужилаштво неће искористити да покрене кривични поступак тј донесе оптужни предлог након 6 месеци тј. годину дана од упознавања јавног тужилаштва са тим материјалом или када јавно тужилаштво изјави да исти неће користити у поступку, односно да против осумњиченог неће захтевати вођење поступка.

Ово је битно због цивилне контроле обраде података тј. права сваког грађанина да искористи правна средства у заштити истих као и подношења кривичне пријаве за кривично дело лажно пријављивање у случају злоупотреба права на пријављивање кривичног дела и заштите права на приватан и породичан живот. С тим у вези је позитивна и допуна члана којим се регулише дужност укљањања постављених уређаја који су служили за такве мере одмах после престанка исте.

2. Конкретан део Нацрта закона **чију измену предлагете и Ваш предлог за измену**

ПРЕДЛОГ 1:

Неоснована је и потенцијално штетна измена у чл 16 важећег ЗКП којом се искључује у великој мери начело законитости доказа, а то је пропуштено да се учини и предложеним чл. 16а. Тиме се ствара простор да кривични суд може у свом одлучивању да занемари стандарде који су прописани Уставом, (појединим) законима и во општеприхваћеним стандардима међународном права и потписаним међународним уговорима (од којих су најбитнији они који се тичу билатералних споразума о међународно правној помоћи у кривичним стварима). Све ово наведено може створити произвољност суда у оцени доказа имајући у виду да оно што је избачено у члану 16. није допуњено у новом члану 16а.

Предложеном интервенцијом може се доћи до ситуације у којој Република Србија оснажава некажњивост кривичних дела која нису обухваћена чл. 9. важећег ЗКП-а, јер не би био обавезан (међународни) стандард оцене доказа који се тиче нпр. сарадње и прибављања доказа на пољу спречавања транснационалног криминала у области трговине оружјем, трговине људима, трговине наркотицима, тероризма и сл. Изостанком таквог стандарда, Србија може постати сигурна лука за окривљене за оваква кривична дела.

ПРЕДЛОГ 2:

Неосновано је и потенцијално штетно предложено решење допуне чл. 286. ЗКП, предвиђено чл. 113. Нацрта у коме се предвиђа да БИА, уз полицију, може по налогу судије за претходни поступак прибавити евиденцију остварене телефонске комуникације, коришћених базних станица или извршити лоцирање места са којег се обавља комуникација.

Овим се БИА-и дају полицијска овлашћења, с обзиром да се наведене активности могу спровести у односу на сва кривична дела за која се гони по службеној дужности (чл. 286. ст. 1 ЗКП), што је у супротности са прописом који уређује рад и надлежности ове Агенције. Подсећамо, чл. 2. Закона о Безбедносно-информативној агенцији предвиђа да су основни задаци Агенције ”заштита безбедности Републике Србије, откривање и спречавање делатности усмерених на подривање или рушење Уставом утврђеног поретка Републике Србије, истраживање, прикупљање, обрада и процена безбедносно-обавештајних података и сазнања од значаја за безбедност Републике Србије и информисање надлежних државних органа о тим подацима, као и обављање и других послова одређених Законом о БИА.” Чл. 14. Закона о БИА предвиђа да се посебне мере, где спада и статистички електронски надзор комуникације и информационих система могу одредити само уколико постоје основи сумње да лице, група или организација предузимају или припремају радње усмерене против безбедности Републике Србије а околности случаја указују да се на други начин те радње не би могле открити, спречити или доказати или би то изазвало несразмерне тешкоће или велику опасност.

Уколико би ово предложено решење нашло место у измењеној ЗКП-у, репресивни механизам државе ће бити у несразмери са људским правима грађана Републике Србије (или оних који се нађу на њеној територији), и без адекватних механизма на заштиту приватности тј. задирања у приватни и породични живот имајући у виду да су у питању два надлежна органа којима је са оваквим решењем дата могућност да координирано и заједнички наступају и то за први степен сумње тј. основ сумње у погледу извршења кривичних дела. Ово поготово што грађанима није пружен ниједан нови правни механизам који би стајао насупрот оваквом поступању два надлежна органа у коме постоји велика могућност да ће се систематски задрати у приватан живот грађана (само на основу сумње) и отворити могућност масовног надзора. Ово је посебно опасно у ситуацији у којој грађани Србије годинама уназад немају информације о приступу задржаним подацима.

ПРЕДЛОГ 3:

У сврхе унапређења позиције оштећених у кривичном поступку, прдлажемо да се могућност предлагања извођења доказа судији за претходни поступак предвиди и за оштећено лице и њеног/његовог пуномоћника.

Овакво решење би побољшало и дало проактивно својство оштећеном, тј. његовом/њеном пуномоћнику, као еквивалент нивоу правне заштите окривљеног предвиђене предложеним изменама. Ова интервенција може бити предвиђена истим или засебним чланом.

3. Образложење упућеног предлога за измену Нацрта Законика

Србија се усвајањем ЗЗПЛ-а обавезала да до краја 2020. године одредбе свих других закона који се односе на обраду података о личности усклади са овим законом. Имајући у виду да су прошле готово четири године од истека овог рока, сматрамо да тренутни процес измена овог Законика треба да обухвати и усклађивање за ЗЗПЛ.

Напомињемо да је ЗЗПЛ усвојен 2018. године и то као одговор на обавезу усклађивања нашег правног оквира са правним оквиром Европске уније релевантним за питања заштите података, и то Опште уредбе о заштити података ЕУ и тзв. Полицијске директиве. Како би ово усклађивање имало ефекта, и обезбедило адекватну заштиту права грађана Србије, неопходно је да се други прописи ускладе са кровним Законом о заштити података о личности. Такво усклађивање допринело би правној предвидивости али и уједначеној примени прописа, као и отклањању недоумица у њиховом тумачењу, које су неретко и лексичке природе.

Препоруке за усклађивање дате су на основу методологије и конкретних аналитичких питања дефинисаним [Анализом прописа који уређују сектор безбедности са аспекта заштите података о личности](#), такође подржаној од стране Мисије ОЕБС-а у Србији.